

পঞ্চ দবেতার পূজা

বৈদিকি স্মার্ত সম্প্রদায়ের পূজা-উপাসনার একটি অবচ্ছদ্য অঙ্গ হইল পঞ্চদবেতা পূজা।

কথিত আছে, খ্রিস্টীয় অষ্টম শতাব্দীতে বৈদান্তিকি ধর্মসংস্কারক আদি শঙ্কর এই বিশিষে পূজার প্রবর্তন করিয়াছিলেন। গণেশ, শবি, সূর্য, বশিষ্ণু ও দুর্গা — এই পঞ্চ দবেদবীর পূজাকেই বলা হয় পঞ্চদবেতা পূজা বা পঞ্চায়াতন পূজা। এই পঞ্চদবেদবী হিন্দুদের পঞ্চ সম্প্রদায়ের প্রধান দবেতা। বৈদিকি দার্শনিকি তত্ত্বেরে বচারে, ইহারা কহেই পৃথক দবেতা নহনে, বরং একই সগুণ ব্রহ্মেরে পাঁচটি পৃথক রূপমাত্র। সম্প্রদায়ভেদে ইহাদেরে একজন পূজকেরে ইস্টদবেতা। তাঁহাকে কেন্দ্রেরে রাখিয়া পূজক পঞ্চদবেতাকেই পূজা করনে — একং সৎ বপ্ৰাঃ বহুধা বদন্তি — এই ঋক্মন্ত্রেরে অনুধ্যানো বলাবাহুল্য, বঙ্গদেশেরে বৈদিকি স্মার্ত সম্প্রদায়েরে পঞ্চদবেতার পূজা বহুল প্রচলতি। বঙ্গীয় পূজক ও সাধকবর্গেরে সুবধিার্থে এখানো তাই শ্রীগুরু ও পঞ্চদবেতা পূজার পদ্ধতি বর্ণতি হইল। যাঁহারা পঞ্চদবেতার সহতি শ্রীশ্রীবাণেশ্বর শবিলঙ্গি, শ্রীশ্রীনারায়ণ শলিা ও শ্রীশ্রীগোবর্ধন শলিার পূজা করনে, তাঁহাদেরে সুবধিার্থে উক্ত পূজার পদ্ধতিও বর্ণতি হইল। সেই সঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণ-ভক্তমণ্ডলীর সুবধিার্থে শ্রীশ্রীঠাকুরেরে দশোপচার পূজার পদ্ধতিও বর্ণতি হইল।

সংক্ষিপ্ত বধি

- ঐ এতে গন্ধপুষ্পে শ্রীগুরবে নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে গণেশায় নমঃ।
ওঁ নমঃ শবায় এতে গন্ধপুষ্পে শবায় নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে শ্রীসূর্যায় নমঃ।
ওঁ নমো নারায়ণায় এতে গন্ধপুষ্পে নারায়ণায় নমঃ।
ওঁ হরী এতে গন্ধপুষ্পে জয়দুর্গায় নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে আদিত্যাদিনবগ্রহভেযো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে ইন্দ্রাদিদশদিকিপালভেযো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে কাল্যাদিদশমহাবদিযাভো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে মৎস্যাদিদশাবতারভেযো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে সর্বভেযো দবেভেযো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে সর্বাভ্যো দবীভ্যো নমঃ।

(এই প্রকারে পূজা করিয়া ঐবাণেশ্বর শবিপূজা, ঐনারায়ণ পূজা, ঐগোবর্ধন পূজা ও শ্রীশ্রীঠাকুরেরে পূজা করতি হইবে। বধি 'বস্তিতারতি বধি' পরচ্ছদে দেওয়া হইল। উল্লেখ্য, গণেশোদি পঞ্চদবেতার পঞ্চোপচার পূজা করতি হইলে ঐনারায়ণ শলিার স্নান ও পূজা সেই সময় করতি হইবে। নতুবা ঐবাণেশ্বর শবিরে পূজার পর ঐনারায়ণ শলিার স্নান ও পূজা হইবে।)

বসিতারতি বধি

শ্ৰীগুরুপূজা

ধ্যান

কূৰ্মমুদ্রায় হস্তে সচন্দন পুষ্প লইয়া ধ্যান করবি

ওঁ ব্রহ্মানন্দং পরমসুখদং কবেলং জ্ঞানমূর্তিং

দ্বন্দ্বাতীতং গগনসদৃশং তত্বমস্যাদিলক্ষ্যম্।

একং নতিং বমিলমচলং সর্বধীসাক্ষীভূতং

ভাবাতীতং ত্রিগুণহতিং সদগুরুং তং নমামি।

এই প্রকারে ধ্যান করিয়া হস্তস্থ পুষ্প সম্মুখে তাম্রপাত্রস্থ জলে বা ৩বাণেশ্বর শবিরে উপর স্থাপন করিয়া শ্ৰীগুরুর সাক্ষাৎ উপস্থিতি চিন্তা করিয়া পূজা করবি

পূজা

ওঁ এষ গন্ধঃ শ্ৰীগুরবে নমঃ।

ওঁ ইদং সচন্দনপুষ্পং শ্ৰীগুরবে নমঃ।

ওঁ ইদং সচন্দনবল্লিপত্রং শ্ৰীগুরবে নমঃ।

ওঁ এষ ধূপঃ শ্ৰীগুরবে নমঃ।

ওঁ এষ দীপঃ শ্ৰীগুরবে নমঃ।

ওঁ ইদং নবৈদ্যং শ্ৰীগুরবে নমঃ।

প্রণাম

ওঁ অখণ্ডমণ্ডলাকারং ব্যাপ্তং যনে চরাচরম্।

তৎপদং দর্শতিং যনে তস্মৈ শ্ৰীগুরবে নমঃ।।

৩গণেশপূজা

ধ্যান

কূৰ্মমুদ্রায় রক্তপুষ্প লইয়া পূর্ববৎ ধ্যান করবি

ওঁ খর্বং স্থূলতনুং গজেন্দ্রবদনং লম্বোদরং সুন্দরং

প্রস্বন্দনমদগন্ধলুভমধুপব্যালোলগণ্ডস্থলম্।

দন্তাঘাতবদীরতিরস্বিধিরিঃ সিন্দূরশোভাকরং

বন্দে শৈলসূতাসুতং গণপতিং সদিধিপিতৃদং কামদম্।।

পূজা

গং এষ গন্ধঃ গণেশায় নমঃ।

গং ইদং সচন্দনপুষ্পং গণেশায় নমঃ।

গং এষ ধূপঃ গণেশায় নমঃ।

গং এষ দীপঃ গণেশায় নমঃ।

গং ইদং নবৈদ্যং গণেশায় নমঃ।

প্রণাম

ওঁ দবেন্দ্রমৌলমিন্দারমকরন্দকণারুণাঃ।

বহ্নিং হরন্তু হরম্বচরণাম্বুজরণেবঃ।।

একদন্তং মহাকায়ং লম্বোদরং গজাননম্।

বহ্নিনাশকরং দবেং হরম্বং প্রণামাম্যহম্।।

৩শবিপূজা

ध्यानं

कूर्ममुद्राय पुष्पं लईया पूर्ववत् ध्यानं करविणे

ॐ ध्याननेतिथ्यं महशेयं रजतगरिनिभिं चारुचन्द्रावतंसं

रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिस्तं प्रसन्नम्।

पद्मासीनं समन्तां स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तं वसानं

वशिवाद्यं वशिर्वीजं नखिलिभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रनितेरम्॥

स्नानं

ध्यानान्ते नमिनोक्तं मन्त्रे घण्टा बाजाइते बाजाइते स्नानं कराइवे

ॐ त्रयम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिविर्धनम्।

उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माहमृताम्॥

ॐ तत्पुरुषाय बद्धिमहे महादवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॐ॥

पूजां

ॐ नमः शिवाय एष गन्धः शिवाय नमः।

ॐ नमः शिवाय इदं सचन्दनपुष्पं शिवाय नमः।

ॐ नमः शिवाय इदं सचन्दनवल्ग्वपत्रं शिवाय नमः।

ॐ नमः शिवाय एष धूपः शिवाय नमः।

ॐ नमः शिवाय एष दीपः शिवाय नमः।

ॐ नमः शिवाय इदं नवैदेयं शिवाय नमः।

अष्टमूर्ति पूजां

ॐ एते गन्धपुष्पे अष्टमूर्तिभ्यो नमः।

प्रणामं

ॐ नमः शिवाय शान्ताय कारणत्रयहतेवे।

नविदेयामि चात्मानं गतस्त्वं परमेश्वर॥

७ सूर्यपूजा

ध्यानं

कूर्ममुद्राय रक्तपुष्पं लईया पूर्ववत् ध्यानं करविणे

ॐ रक्ताम्बुजासनमशेषगुणकैसिन्धुं

भानुं समस्तजगतामधिपिं भजामि

पद्मद्वयाभयवरान् दधत्तं कराव्जटै-

र्माणकियमौलमिरुगाङ्गरुचिं त्रनितेरम्॥

पूजां

ॐ एष गन्धः श्रीसूर्याय नमः।

ॐ इदं सचन्दनपुष्पं श्रीसूर्याय नमः।

ॐ एष धूपः श्रीसूर्याय नमः।

ॐ एष दीपः श्रीसूर्याय नमः।

ॐ इदं नवैदेयं श्रीसूर्याय नमः।

प्रणामं

ॐ जवाकूसुमसङ्काशं काश्यपये महाद्युतिम्।

ध्वान्तारिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम्॥

७ नारायणपूजा

ধ্ৰুয়ান□

কূৰ্মমুদ্ৰায় পুষ্প লইয়া পূৰ্ববৎ ধ্ৰুয়ান কৰবি□

ওঁ ধ্ৰুয়েঃ সদা সবতিম্ণ্ডলমধ্যবৰ্তী নারায়ণঃ সরসজাসনসন্মবিষ্টিঃ।

কয়েুবান্ কনককুণ্ডলবান্ কৰীটীহাৰী হৰিণ্ময়বপূৰ্ধৃতশঙ্খচক্ৰঃ।।

স্নান□

ধ্ৰুয়ানন্তে নমিনোক্ৰ মন্ত্ৰে ঘণ্টা বাজাইতে বাজাইতে স্নান কৰাইব□

ওঁ সহস্ৰশীৰ্ষা পূৰুষঃ সহস্ৰাক্ষ সহস্ৰপাৎ।

স ভূমতি সৰ্বতঃ স্পৃতা অত্যত্ৰিষ্টদশাঙ্গুলাম্।।

ওঁ নারায়ণায় বদিমহে বাসুদবোয় ধীমহি তন্ননো বষ্ণিণুঃ প্ৰচোদয়াৎ ওঁ।।

স্নানান্তে 'ওঁ নমস্তে বহুরূপায় বষ্ণিবৈ পৰমাত্মনে স্বাহা' মন্ত্ৰে দুইটি

তুলসীপত্ৰ ৩ নারায়ণে উপরে ও নীচে দবিনে।

পূজা□

ওঁ নমো নারায়ণায় এষ গন্ধঃ নারায়ণায় নমঃ।

ওঁ নমো নারায়ণায় ইদং সচন্দনপুষ্পং নারায়ণায় নমঃ।

ওঁ নমো নারায়ণায় ইদং সচন্দনতুলসীপত্ৰং ওঁ নমস্তে বহুরূপায় বষ্ণিবৈ পৰমাত্মনে
স্বাহা নারায়ণায় নমঃ।

ওঁ নমো নারায়ণায় এষ ধূপঃ নারায়ণায় নমঃ।

ওঁ নমো নারায়ণায় এষ দীপঃ নারায়ণায় নমঃ।

ওঁ নমো নারায়ণায় ইদং নবৈদেযং নারায়ণায় নমঃ।

প্ৰণাম□

ওঁ তৰলৈক্যপূজতিঃ শ্ৰীমান্ সদাবজিয়বৰ্ধনঃ।

শান্তি কুরু গদাপাণে নারায়ণ নমোহস্তু তে।।

৩ জয়দুৰ্গাপূজা

ধ্ৰুয়ান□

কূৰ্মমুদ্ৰায় রক্তপুষ্প লইয়া পূৰ্ববৎ ধ্ৰুয়ান কৰবি□

ওঁ হৰী কালভ্ৰাভাং কটাক্ষৰৈরকিলভয়দাং মটোলবিদ্ধনেদুৰখোং

শঙ্খং চক্ৰং কৃপাণং ত্ৰিশিখিমপি কৰৈবুদ্বয়হন্তীং ত্ৰনিত্ৰাম্।

সংহস্কন্ধাধ্বিত্ৰিটাং ত্ৰভিবনমখলিং তজেসা পূৰয়ন্তীং

ধ্ৰুয়দেদুৰ্গাং জয়াখ্যাং ত্ৰদিশপৰবিতাং সবেতিং সদ্ধিকামটৈঃ।।

পূজা□

ওঁ হৰী এষ গন্ধঃ জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

ওঁ হৰী ইদং সচন্দনপুষ্পং জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

ওঁ হৰী ইদং সচন্দনপুবলিবপত্ৰং জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

ওঁ হৰী এষ ধূপঃ জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

ওঁ হৰী এষ দীপঃ জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

ওঁ হৰী ইদং নবৈদেযং জয়দুৰ্গায়ৈ নমঃ।

প্ৰণাম□

ওঁ সৰ্বমঙ্গলমঙ্গল্যে শবিত্ৰে সৰ্বাখসাধকি।

শৰণ্যে ত্ৰ্যম্বকে গটৌ নারায়ণি নমোহস্তু তে।।

৩ বাণেশ্বৰ শবিপূজা

ध्यान□

कूर्ममुद्राय पुष्प लईया पूर्ववत् ध्यान करविणे□

ॐ प्रमत्तं शक्तसिंयुक्तं वाणाख्यञ्च महाप्रभम्।

कामवाणान्बतिं दवेत् संसारदहनक्षमम्॥

शृङ्गारादरिसोल्लासं वाणाख्यं परमशे्वरम्।

एवं ध्यात्वा वाणलङ्गिणं यजतेत्तं परमं शविम्॥

स्नान□

ध्यानान्तं नमिनोक्तं मन्त्रे घण्टा बाजाइते बाजाइते स्नानं करीहवे□

ॐ त्रयम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिविर्धनम्।

उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माहमृताम्॥

पूजा□

ॐ एष गन्धः वाणशे्वरशविय नमः।

ॐ इदं सचन्दनपुष्पं वाणशे्वरशविय नमः।

ॐ इदं सचन्दनबल्लिपत्रं वाणशे्वरशविय नमः।

ॐ एष धूपः वाणशे्वरशविय नमः।

ॐ एष दीपः वाणशे्वरशविय नमः।

ॐ इदं नैवेद्यं वाणशे्वरशविय नमः।

गौरीपूजा□

ॐ ह्रीं एते गन्धपुष्पे गौर्यै नमः।

प्रणाम□

ॐ वाणशे्वराय नरकारणवतारणाय ज्ञानप्रदाय करुणामयसागराय।

करपूरकुन्दधवलनेदुजटाधराय दारदिरदुःखदहनाय नमः शविय॥

७गोवर्धनपूजा

ध्यान□

कूर्ममुद्राय पुष्प लईया पूर्ववत् ध्यान करविणे□

ॐ बन्दे बन्दावनगुरुं कृष्णं कमललोचनम्।

पीताम्बरं घनश्यामं वनमालावडुषतिम्॥

श्रीदामदामसुबलस्तोककृष्णार्जुनावृतम्।

गोपीमण्डलमध्यस्थं राधिकाप्राणवल्लभम्॥

स्नान□

ध्यानान्तं नमिनोक्तं मन्त्रे घण्टा बाजाइते बाजाइते स्नानं करीहवे□

ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्ररक्ष सहस्रपात्।

स भूमिं सर्वतः स्पृत्वा अत्यत्तश्चिठदशाङ्गुलाम्॥

ॐ तंपुरुषाय वदिमहे महादवोय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॐ॥

स्नानान्तं 'ॐ नमस्ते बहुरूपाय वशिषवे परमात्मने स्वाहा' मन्त्रे दुईटि

तुलसीपत्र ७गोवर्धनरे उपरे ७ नीचे दविने।

पूजा□

ॐ एष गन्धः श्रीकृष्णाय नमः।

ॐ इदं सचन्दनपुष्पं श्रीकृष्णाय नमः।

ॐ इदं सचन्दनतुलसीपत्रं ॐ नमस्ते बहुरूपाय वशिषवे परमात्मने स्वाहा

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ এষ ধূপঃ শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ এষ দীপঃ শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ইদং নবৈদ্যেয়ং শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ।

শ্ৰীরাধিকাপূজা□

ওঁ এতং গন্ধপুষ্পে শ্ৰীরাধিকায়ৈ নমঃ।

প্ৰণাম□

ওঁ কৃষ্ণায় বাসুদবোয় হরয়ে পরমাত্মনো।

প্ৰণতক্লেশনাশায় গোবিন্দায় নমো নমঃ।।

শ্ৰীশ্ৰীঠাকুরের পূজা

ধ্যান□

ওঁ হৃদয়কমলমধ্যে রাজতিং নৰিবকিল্পং

সদসদখলিভদৌতীতমকেস্বরূপম্।

প্ৰকৃতবিকৃতিশূন্যং নতিযমানন্দমূর্ততিং

বমিলপরমহংসং রামকৃষ্ণং ভজামঃ।।

নরুপমমতসুকৃষ্ণং নষিপ্ৰপঞ্চং নরীহং

গগনসদৃশমীশং সর্বভূতাধিবাসম্।

ত্ৰপুণহতিসচ্চদিব্ৰহ্মরূপং বরণেযং

বমিলপরমহংসং রামকৃষ্ণং ভজামঃ।।

বতিরতিমবতীর্গং জ্ঞানভক্তপ্ৰশান্তীঃ

প্ৰণয়গলতিচতিতং জীবদুঃখাসহষ্ণুম্।

ধৃতসহজসমাধিং চিন্ময়ং কামলাঙ্গং

বমিলপরমহংসং রামকৃষ্ণং ভজামঃ।।

পূজা□

ওঁ ঙ্ৰে এতৎ পাদ্যং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে এষঃ অর্ঘ্যঃ সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদমাচমনীয়ং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং স্নানীয়ং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে এষ গন্ধঃ সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং সচন্দনপুষ্পং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং সচন্দনবল্‌বপত্ৰং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং সচন্দনতুলসীপত্ৰং ওঁ নমস্তে বহুরূপায় বষ্ণবো পরমাত্মনো স্‌বাহা
সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে এষ ধূপঃ সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে এষ দীপঃ সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং সোপকরণনবৈদ্যেয়ং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং পানার্থোদকং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে ইদং তাম্বুলং সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায় নমঃ।

ওঁ ঙ্ৰে এষ সচন্দনপুষ্পবল্‌বপত্ৰাঞ্জলিঃ সৰ্বদবেদবৌস্বরূপায় শ্ৰীরামকৃষ্ণায়
নমঃ।

আবরণপূজা□

ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে শ্ৰীৰামকৃষ্ণষড়্গদবেতাভ্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে সৰ্বদবেদবীস্বৰূপিণ্যৈ শ্ৰীসারদাদেব্যৈ নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে বিবিকোনন্দাদি-ৰামকৃষ্ণ-পাৰ্শ্বদেব্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে শ্ৰীৰামকৃষ্ণাবরণদবেতাভ্যো নমঃ।

প্ৰণাম□

ওঁ স্থাপকায় চ ধৰ্মস্য সৰ্বধৰ্মস্বৰূপিণে।
অবতারবৰিষ্ঠায় ৰামকৃষ্ণায় তে নমঃ।।
ওঁ যথাগ্নরেদাহকিশক্ৰিঃ শ্ৰীৰামকৃষ্ণে স্থতি হি য়া।
সৰ্ববদিয়াস্বৰূপাং তাং সারদাং প্ৰণমাম্যহম্।।
ওঁ পৰতত্ত্বে সদালীনো ৰামকৃষ্ণসমজ্ঞেয়া।
যো ধৰ্মসংস্থাপনরতো বীরশেং তং নমাম্যহম্।।

অন্যান্য দেবদেবীৰ পূজা□

ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে আদিত্যাদি-নবগ্রহদেব্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে ইন্দ্রাদি-দশদিকিপালদেব্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে কাল্যাদি-দশমহাবদিয়াভ্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে মৎস্যাদি-দশাবতারদেব্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে সৰ্বদেব্যো দেবেদেব্যো নমঃ।
ওঁ এতে গন্ধপুষ্পে সৰ্বদেব্যো দেবেদেব্যো নমঃ।

